

Niet kunnen leven van de cacao, maar wel van de chocolade

Door: Mieke van Dixhoorn 21 november 2014

Drie beelden van 20 tot 30 kilo chocola maken deel uit van een nieuwe tentoonstelling in het Van Abbemuseum. Het zijn afgietsels van kleien zelfportretten van Congolese cacao-plantagewerkers. De Nederlandse regisseur Renzo Martens (41) haalt ze voorzichtig uit hun houten kisten: 'Deze mensen kunnen niet leven van het werk op cacaoplantages, maar misschien wel van kritische kunst over dat werk.'

'Kunstenaars als Steve McQueen, Richard Mosse maken kritische kunst over de situatie in het land, maar uiteindelijk wordt die kunst getoond in Amsterdam, Berlijn en New York. Daar genereert het ook economische activiteit, door de kaartjes die mensen kopen en de cappuccino's die ze drinken.' Die economische activiteit, of gentrificatie, wil Martens juist naar Congo krijgen. Zelf was hij ook deel van het probleem, met zijn film Episode III: Enjoy Poverty, in 2009 de opening van Idfa. 'Ik zag het ook aan mijn eigen bankrekening.'

“
Ik doe dit niet om een
moreel hoogwaardig mens
te zijn
— Regisseur Renzo Martens

De regisseur richtte daarom in 2012 het Institute for Human Activities (IHA) op in Congo op een voormalige Unilever palmolieplantage. Een kunstenaarsgemeenschap waar plantagemedewerkers de mogelijkheid krijgen om zelf kritische kunst te maken over hun samenleving en zelf ook daar aan te verdienen. Martens: 'Ik doe dit niet om een moreel hoogwaardig mens te zijn. Ik vind dat kunst duidelijk moet zijn over waarom het bestaat. Het is onzin om te doen of kunst over Congo gaat als het eigenlijk vooral effect heeft in Londen en New York. Als je daar niet eerlijk over bent, is de kunst gewoon niet zo goed.'

In het kunstenaarsdorp van het IHA kregen plantagewerkers les van kunstenaars uit Kinshasa. 'Net als op de Rietveld kunstacademie,' zegt de artistiek directeur van het project. De originele versies van de beelden waren van klei, gemaakt door onder meer Emery Mahenga, Djonga Bismar en Mboku Kipala. In Congo werden de werken vervolgens gescand, zodat in Nederland een 3d model te downloaden was. Hier werden ze 3d geprint en maakte de Vughtse patissier Jan Willem Jansen er silicone mallen van. Hij goot vervolgens, soms in delen, de beelden. 'Daarna las ik ze als het ware in elkaar met chocola.'

Commerciële inslag

De commerciële inslag van het project is duidelijk: de grote beelden zijn te koop vanaf ongeveer 8 duizend euro. Martens: 'Wat een toegevoegde waarde aan het product waar ze normaal niet van kunnen leven!' Ook zijn er drie miniatuurkoppen, van ongeveer 200 gram. Deze kosten 39,95 en zijn verkrijgbaar via de website en op de tentoonstellingen. Martens: 'Daarvan gaat ongeveer 30 euro naar Congo. De helft naar het instituut en de helft naar de individuele kunstenaar.'

“
Daarvan gaat ongeveer 30
euro naar Congo. De helft
naar het instituut en de helft
naar de individuele
kunstenaar
— Regisseur Renzo Martens

Martens: 'We verkennen nu de markt en testen het idee.' De beelden zijn nu te zien in het National Museum of Art in Cardiff (Wales) en vanaf morgen in Eindhoven. Volgend jaar worden er ook versies gegoten voor tentoonstellingen in Berlijn, Rotterdam en Brussel. Martens leeft van zijn loon als PhD kandidaat. Hij doet onderzoek naar het fenomeen van economische gentrificatie, zowel in de VS, aan Yale University als in Gent aan de Universiteit.

Morgen, bij de opening van de tentoonstelling, worden de kleine beeldjes live gegoten door onder meer Jan Willem Jansen.

Bekentenissen van de Imperfecte, 1848-1989-vandaag, Van Abbemuseum 22 november tot 22 februari 2015.